

Urban Economics and Planning

Homepage: <http://eghtesadeshahr.tehran.ir/>

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Identifying the factors affecting the provision of sustainable revenue sources in Arak Municipality

Hamideh Abbasi^{1*}, Rasool Sarihi², Abbas Shah Abadi Farahani³, Mohammad Hosein Abbasi⁴

¹ PhD, Department of Management, Toloue Mehr Institute of Higher Education, Qom, Iran

² PhD in Management, Department of Accounting, Shamsipur University of Technology, Tehran, Iran

³ Master of Management, Department of management, Farahan Branch, Islamic Azad University, Farahan, Iran

⁴ Master of Law, Law Department, Toloue Mehr Institute of Higher Education, Qom, Iran.

ARTICLE INFO

Article History:

Received 2022-01-02

Accepted 2021-12-08

Keywords:

Resource provision
sustainable income
municipality

ABSTRACT

INTRODUCTION

Municipalities as a public institution have a wide scope. Providing various services such as construction of urban infrastructure, provision of street lighting, construction of streets, public health services. In addition, combining the revenue sources of municipalities in order to provide the services mentioned, it seems necessary. Cities are managed through stable and unsustainable revenues. Since in Iran, the highest statistics of sustainable income, about 30% of total income. Therefore, one of the concerns in local government is to achieve sustainable incomes. Following the reduction of dependence of urban incomes on the government and due to the intensification of urban problems as a result of the growth of migration from rural and low-income areas to urban areas, the high volume of municipal services and municipalities relying on unsustainable incomes. By analyzing municipal revenues and expenditures, it is clear that municipalities are facing limitation of revenue sources. For these conditions, urban management must consider the need to increase and change the urban population and to create sustainable income for cities through strategic plans and strategies.

MATERIALS AND METHODS

Method of present research is a mixed research method (qualitative-quantitative) which is conducted in the field and its strategy is the Delphi method. This research has been done in three stages: the first stage, content analysis of the research subject, the second stage, Delphi implementation in three rounds and the third stage, test implementation. In the first stage, most of the books, articles and resources available in print and electronic libraries in the field of research were analyzed. Data collection tools and data were receipts and notes that were used to record the components and indicators of municipal revenue sources. In the second step, the Delphi panel was selected using purposive sampling method. The Delphi panel in this study was the elected executive directors of the municipality (8 people) and the selected university professors (7 people) who were familiar with the category of revenue sources. Therefore, the statistical population of the Delphi method was selected in the form of scientific experts (faculty members in the field of public administration and municipal executives). The data collection

DOI: [10.22034/UE.2022.3.01.06](https://doi.org/10.22034/UE.2022.3.01.06)

*Corresponding Author: Email: h.abbasi@tolouemehr.ac.ir

tool in the second stage of the research (Delphi experts) was a questionnaire. In the present study, Delphi performance was completed in the third stage and the questions for the test in the sample population were classified into 6 components and 38 indicators. Kendall coordination coefficient has been used to determine the degree of consensus among Delphi panel members. In this study, in order to increase the validity of the questionnaire, the CVR content validity ratio was used. Cronbach's alpha method was used to calculate the reliability. In the third stage of the research, the statistical population of this research included managers, deputies and senior experts of Arak Municipality. Due to the limited population of 191 people, no sampling was done and a questionnaire was distributed among all members. Data analysis of this study was performed by confirmatory and exploratory factor analysis in SPSS and LISREL software.

FINDINGS

In the present study, the researcher first identified the effective factors by studying the theoretical literature of the research and other researches in this field, and in the second stage, the identified factors were provided to the experts in the form of a questionnaire (to confirm the components and indicators). In the third stage, the qualitative model of sustainable income sources in municipalities was classified into 6 components and 38 indicators. In the second-order factor analysis, it is clear that the coefficient t for all the components is not in the meaningless range (+ 1.96 and -1.96) and on the other hand, the path coefficient of all the components is positive. Therefore, it can be concluded that six components (public tolls, tolls on communications and transportation, government grants, tolls on environmental pollution, toll rates on land value, and financial relations between municipalities and citizens) as effective components in resources Sustainable income in Arak municipalities.

CONCLUSION

The main purpose of this study was to identify the factors affecting the provision of sustainable revenue sources in Arak Municipality. The results of this study show that six components are significant factors of the model. Public tolls, tolls on communications and transportation, government grants, tolls on environmental pollution, toll rates on land value, and financial relations between municipalities and citizens have been introduced as components of sustainable

income sources in Arak Municipality. One of the goals of sustainable urban development is to provide equitable living facilities for people in any community. Municipalities with sustainable incomes can take faster steps towards sustainable urban development. Sustainable incomes are the primary and main infrastructure in urban development. Earning income from sustainable sources over time strengthens the municipality and makes the municipality play a more active role in the urban environment and have a more appropriate system to respond to the needs of citizens in society and the urban environment. Therefore, achieving a sustainable financial model to meet the current and development costs of the city, is one of the most important factors of urban sustainability that provides the opportunity to invest in the infrastructure of urban development. Municipalities today, as local governments, are responsible for providing public services in cities, and central governments are moving toward reducing centralism and increasing governance efficiency by giving them more financial authority. The duty of the municipality, as a local organization, is responsible for the administration of city affairs and financial management of the city, which is responsible for it through the application of methods and mechanisms of economic development and the expansion of urban investment. Although in recent years the income of municipalities has increased significantly through the receipt of various taxes and various other sources; But in contrast, their costs have also increased. Therefore, balancing municipal costs is the main concern of managers and planners in urban affairs. Studies in developing countries have shown that 50% of sustainable municipal revenues are provided by leasing municipal shares from participatory projects; In addition, private and public sector investment in municipal and local government services has flourished in many cities. The use of private and public sector investment depends on the recognition of economic researchers and urban managers with the positive benefits obtained from investing in products related to urban services and participation in investment projects in the field of urban management. Therefore, in order to generate stable incomes, it is better to attract investors and boost the market business. Private sector participation in the implementation of metropolitan projects to create tourist and recreational places, cinemas, business-service units and hotels can help municipalities in urban development, while empowering municipalities to achieve urban development goals.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Abbasi H., Sarihi R., Shah Abadi Farahani A., Abbasi M.H. (2022). Identifying the factors affecting the provision of sustainable revenue sources in Arak Municipality. *Urban Economics and Planning*, 3(1): 76-88.

DOI: [10.22034/UE.2022.03.01.06](https://doi.org/10.22034/UE.2022.03.01.06)

فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری

سایت نشریه: <http://eghtesadshahr.tehran.ir>

مقاله پژوهشی

شناسایی عوامل مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری اراک

حمیده عباسی^{۱*}، رسول صریحی^۲، عباس شاه‌آبادی فراهانی^۳، محمدحسین عباسی^۴

^۱ دکتری مدیریت، گروه مدیریت، مؤسسه آموزش عالی طلوع مهر، قم، ایران

^۲ دکتری مدیریت، گروه حسابداری، دانشگاه فنی و حرفه‌ای شمس‌پور، تهران، ایران

^۳ کارشناس ارشد مدیریت، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فراهان، ایران

^۴ کارشناس ارشد حقوق، گروه حقوق، مؤسسه آموزش عالی طلوع مهر، قم، ایران

چکیده:

افزایش جمعیت شهرها و گسترش پدیده شهرنشینی در قرن بیست و یکم سبب شده است که نه تنها شهرهای موجود با گسترش فیزیکی و کالبدی مواجه شوند، بلکه تبدیل و دگرگونی سکونتگاه‌های روستایی به شهری نیز مورد توجه قرار گیرند. هدف از این پژوهش، شناسایی عوامل مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری اراک بوده است. تحقیق از نظر روش، تلفیقی از روش‌های کیفی و کمی است. در مرحله اول، از روش کیفی و از نوع تحلیل محتوا برای جمع‌آوری اطلاعات از منابع مکتوب و الکترونیکی در حوزه تأمین منابع درآمدی استفاده شد و در مرحله دوم، برای تعیین ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری اراک، از تکنیک دلفی استفاده شد. به منظور تعیین روایی از روایی محتوای سی و آر و برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. در این تحقیق به منظور شناسایی عوامل مؤثر برای تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری اراک از روش تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی با نرم‌افزارهای اس‌پی‌اس‌اس و لیزرل استفاده شده است. نتایج بیانگر آن بوده است که مؤلفه‌های عوارض عمومی، عوارض بر ارتباطات و حمل‌ونقل، کمک‌های مالی دولت، عوارض آلودگی محیط زیست، افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین و روابط مالی شهرداری و شهروندان به عنوان مؤلفه‌های مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار در شهرداری اراک بوده‌اند.

DOI: 10.22034/UE.2022.03.01.06

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۲

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۱۲/۱۷

کلمات کلیدی:

تأمین منابع

درآمد پایدار

شهرداری

مقدمه

تأمین منابع درآمدی شهرداری‌ها به منظور ارائه بهینه خدمات یادشده امری لازم به نظر می‌رسد [۲]. زیرا از یک سو، کسب درآمد شهرداری‌ها تأثیر بسیاری بر چگونگی ارائه خدمات به شهروندان دارد [۳]؛ و از سویی دیگر، نبود درآمد کافی علاوه بر ایجاد مشکل در ارائه خدمات ضروری در شهر، اجرای تمامی طرح‌ها و برنامه‌های شهری را با اختلال مواجه خواهد ساخت [۴]. مدیریت امور شهرها از طریق درآمدهای پایدار و ناپایدار به انجام می‌رسد. از آنجا که در ایران، بالاترین آمار درآمدهای پایدار، به حدود ۳۰ درصد از کل درآمدها می‌رسد، یکی از دغدغه‌ها در حکمرانی‌های محلی، دستیابی به درآمدهای پایدار است. به دنبال کاهش وابستگی درآمد شهرداری‌ها به دولت و با توجه به شدت یافتن مشکلات

یکی از مشکلات عصر حاضر، توسعه بی‌رویه شهرها به دلیل رشد سریع جمعیتی است که موجب ناپایداری در عرصه خدمات شهری می‌شود [۱]. شهرداری‌ها به عنوان نهادی عمومی حوزه عمل و گستردگی فراوانی دارند. ارائه خدمات گوناگون مانند ساخت زیرساخت‌های شهری، تأمین روشنایی معابر، احداث خیابان‌ها، تأمین بهداشت عمومی و مواردی از این نوع به دلیل نوع خدمات و ویژگی‌های خاصی که دارند، نمی‌توانند به صورت مستقیم از طرف بخش خصوصی ارائه شوند؛ بنابراین ترکیب

نویسنده مسئول:

ایمیل: h.abbasi@tolouemehr.ac.ir

دریافت آن‌ها بیشتر به عهده حکومت‌های محلی است؛ از جمله: مالیات‌ها و عوارض دریافت‌شده از شهروندان. ب) درآمد ناشی از منابع خارجی: منابعی هستند که تأمین آن‌ها معمولاً توسط نهادهای خارج از چارچوب حاکمیتی حکومت محلی است و حکومت محلی، نقش ضعیف‌تری در تصمیم‌گیری برای میزان و شیوه دریافت این درآمدها دارد؛ از جمله: کمک‌های میان‌حکومتی [۱۸].

منابع درآمدی سنتی حکومت‌های محلی عبارت‌اند از:

- بهای خدمات: آب، فاضلاب، پسماند، مالیات بر مستغلات و سایر موارد

- درآمد مالیاتی: مالیات‌های محلی یا سهمی از مالیات‌های ملی

- کمک یا وام گرفتن از حکومت‌های مرکزی

- تسهیلات اعتباری و وام‌های کوتاه‌مدت از بانک‌ها و بخش خصوصی
- وام بلندمدت و سایر منابع درآمدی برای هزینه‌های سرمایه‌ای که حکومت‌های محلی به‌خوبی می‌توانند از تأمین مالی بازارها برای افزایش منابع از آن بهره ببرند؛ مانند اوراق قرضه

- دارایی املاک شهری: مانند ساختمان‌ها و اراضی

- منابع ناشی از وقف، وام و غیره [۱۹]. نکته قابل توجه این است که استفاده از این ابزارها باید به صورتی هدفمند صورت گیرد. استفاده هدفمند از سیستم‌های اخذ مالیات و وضع عوارض در بسیاری از موارد، به عنوان ابزارهای برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌های شهری مطرح می‌شود. مدیریت شهری می‌تواند با وضع عوارض مناسب نسبت به حصول اهداف متفاوتی مانند پالایش عملکردی کالبدی و یا کنترل تقاضای خدمات شهری نائل آید. همچنین، چگونگی اخذ درآمد شهرداری‌ها و چگونگی صرف هزینه آن موجب تغییرات اساسی در تخصیص منابع اقتصادی در سطح شهر و تعیین سمت و سوی رشد اقتصادی شهر خواهد شد [۲۰].

انجمن دولت‌های محلی استرالیا، جامع‌ترین تعریف را برای تأمین مالی پایدار شهرداری‌ها ارائه کرده است. مطابق این تعریف، تأمین مالی پایدار زمانی اتفاق می‌افتد که توانایی دولت برای مدیریت منابع مالی به اندازه‌ای باشد که با وقوع تغییر برنامه‌ریزی‌نشده‌ای در مالیات‌ها بتواند تعهدات حال و آینده‌اش را برای ارائه خدمات، برآورده کند و این اطمینان را به مالیات‌دهندگان بدهد که نسل‌های آینده با صورت‌حساب مدیریت‌نشده که برای نسل‌های امروز ایجاد شده، مواجه نمی‌شوند و نیز نسل امروز همه بار مالی که نسل‌های آینده از آن سود می‌برند را متحمل نمی‌شوند [۲۱]. براساس طرح جامع درآمدهای پایدار و سایر منابع مالی شهرداری تهران، درآمدهای پایدار، آن دسته از درآمدهای شهرداری هستند که از ویژگی‌های زیر برخوردارند:

۱- تداوم‌پذیری: درآمدهایی که دارای ثبات بوده و حداقل در کوتاه‌مدت دچار نوسانات شدید نشوند.

۲- انعطاف‌پذیری: درآمدهایی که در آن پایه درآمدی طی زمان بزرگ شود و متناسب با گسترش مخارج گسترش یابد تا از تنگناهای مالی اجتناب شود و برای وصول آن بتوان برنامه‌ریزی‌های اجرایی لازم را تعریف کرد [۲۲].

شهرها در نتیجه رشد جمعیت و مهاجرت از مناطق روستایی و کم‌جمعیت به مناطق شهری، حجم زیاد تقاضا برای خدمات شهری و متکی بودن شهرداری‌ها به درآمدهای ناپایدار، شرایط کار را برای دست‌اندرکاران در شهرداری‌ها سخت کرده است [۱۵]. با افزایش نیاز به خدمات عمومی در شهرها و محدودیت‌های مالی شهرداری‌ها، این چالش روزبه‌روز بیشتر می‌شود [۱۶].

درآمد پایدار درآمدی است که چند ویژگی دارد: همواره قابل وصول باشد، در دوره‌های مالی متفاوت نوسانات شدیدی را تجربه نکند، منابع آن از بین‌رفتنی نباشد و یا در صورت از بین رفتن، برای آن جایگزینی موجود باشد، به توسعه شهری آسیب نرساند، همراه با افزایش هزینه‌ها افزایش پیدا کند [۱۷]. پژوهش‌ها نشان داده است، در کشورهایی که سیستم اقتصادی مبتنی بر اقتصاد غیررسمی، نظام‌های مالیاتی ضعیف و فاقد سازوکارهای مشارکت شهروندان در تأمین هزینه شهرها هستند، تأمین درآمد شهرداری‌ها معمولاً به سمت منابع درآمدی ناپایدار حرکت می‌کند [۱۸-۱۵].

در وضعیت موجود، به دلیل کمبود منابع درآمد پایدار، بخش قابل توجهی از درآمد شهرداری‌ها از طریق درآمدهای ناپایدار تأمین می‌شود که این روش خسارت زیادی مانند کاهش کیفیت زیست، از بین رفتن عدالت اجتماعی، شهرفروشی و مواردی از این نوع را برای شهر و مدیریت شهری به همراه دارد. در راستای تحقق سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ باید سیستم مدیریت شهری به شکلی برنامه‌ریزی شود که تا سال ۱۴۰۴ تناسب لازم بین سهم وصول درآمدهای ناپایدار شهرداری‌ها در کلان‌شهرها با منابع درآمد پایدار جایگزین شود و به حداقل ممکن، یعنی کمتر از ۵ درصد نزول کند [۱۶]. با بررسی و تحلیل درآمدها و هزینه‌های شهری واضح است که شهرداری‌ها با محدودیت منابع درآمد روبه‌رو هستند. بر این اساس، رویکرد مدیریت شهری باید نیازهای در حال افزایش و تغییر جمعیت شهری را در نظر گیرد و به ایجاد درآمد پایدار برای شهرها از طریق برنامه‌ها و رویکرد راهبردی و استراتژیک بپردازد. با توجه به موارد یادشده پژوهش حاضر در صدد بررسی این موضوع است که منابع درآمدی و تأمین مالی پایدار برای شهرداری اراک که متناسب با ساختار و وظایف آن باشند، کدامند؟

پیشینه تحقیق

درآمد پایدار

یکی از ابزارهای مهم پشتیبان مدیریت شهری، درآمدهای پایدار است. شناسایی و طراحی درآمدهای پایدار به عنوان پشتوانه‌ای برای تحقق وظایف و مسئولیت‌های مدیریت شهری و از آن جمله، تحقق برنامه‌های کالبد فضایی شهر خواهد بود [۱۷]. منابع درآمدی حکومت‌های محلی را می‌توان در دو بخش تقسیم کرد: الف) درآمد ناشی از منابع داخلی: این منابع، برای تأمین مالی و ارائه خدمات اولیه به شهروندان از طریق حکومت‌های محلی دریافت می‌شود و در واقع، منابعی هستند که از فرایندهای جاری درون‌شهری به دست می‌آیند و تعیین معیارهای

وزن ۰/۹۰۵ در اولویت نخست، عوارض بر پروانه‌های کسب و فروش با وزن ۰/۶۷۳ در اولویت دوم و اعانات و دارایی‌هایی که به موجب قانون به شهرداری تعلق می‌گیرد با وزن ۰/۵۷۲ در اولویت سوم قرار گرفته است [۲۷]. مسگری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود به بررسی عوامل مؤثر بر درآمد شهرداری‌ها و ارائه راهبردهای مناسب به منظور ایجاد درآمد پایدار پرداخته‌اند. در این پژوهش ابتدا تصویری کلان از مسئله منابع درآمد و مخارج شهرداری‌ها ارائه شده و سپس، به صورت موردی با توجه به ویژگی‌های خاص شهر کرج، چارچوبی مطلوب از نظام درآمدی پایدار شهرداری کرج پیشنهاد شده است که با اهداف توسعه پایدار نیز قرابت لازم را داشته باشد. بعد از غیرسازی کردن اهمیت هر یک از منابع درآمدی، درآمدها به دو دسته پایدار و ناپایدار تقسیم شده‌اند. روش فازی نشان داده است منابع درآمدی عوارض گاز، تلفن، برق و آب‌بهای مشترکان؛ مالیات بر ارزش افزوده؛ عوارض بر تولید یا فروش محصولات تولیدی؛ سهم شهرداری از عوارض وصولی متمرکز؛ عوارض گذرنامه؛ عوارض جرائم رانندگی؛ عوارض ثبت‌نام آزمایش رانندگی؛ عوارض بر قراردادهای نسبت به منابع درآمدی دیگر پایدارتر هستند [۲]. گراس و ولنی (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان «منابع املاک و مستغلات عمومی باز یا منبع درآمد؟ مطالعه مدیریت زمین شهری در لهستان» انجام داده‌اند. از آنجا که املاک و مستغلات و مدیریت زمین برای دولت‌های محلی چالش‌برانگیز هستند و مدیریت ناکارآمد املاک و مستغلات در بسیاری از کشورها مشاهده شده است، تجزیه و تحلیل دقیق‌تری در این زمینه مورد نیاز است. این مطالعه با استفاده از داده‌های شهرداری‌های منتخب لهستان انجام شده است. داده‌های مربوط به مدیریت املاک و مستغلات از موارد زیر انتخاب شدند: الف) بودجه شهرداری و همچنین، از گزارش‌های مربوط به اجرای آن‌ها. ب) برنامه‌های استفاده از منابع که از مدیریت املاک در سطح محلی پشتیبانی می‌کنند. ج) گزارش‌های دارایی. این مطالعه از روش‌های تجربی مانند تحلیل مقایسه‌ای، تحلیل کیفی، تحلیل موردی، تحلیل نسبت و ارجاع به اصول حکمرانی خوب استفاده کرده است. نتایج نشان داده است که دولت محلی از تعداد محدودی ابزار اختصاص داده شده به مدیریت منابع املاک و مستغلات استفاده می‌کند و به نظر می‌رسد در شکل فعلی آن‌ها برای مدیریت مؤثر کاربرد کمی دارند. به همین دلیل است که محتوای آن‌ها باید اصلاح شود [۲۸]. بلاس و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی «تأثیرات اتوماسیون وسایل نقلیه بر درآمدهای عمومی و عدالت حمل‌ونقل چالش‌های اقتصادی و مسیرهای سیاسی در بوئنوس آیرس» پرداخته‌اند. وسایل نقلیه خودکار احتمالاً در دهه آینده تکثیر خواهند شد. یکی از چالش‌هایی که شهرها و کشورها با آن مواجه خواهند شد، مربوط به امور مالی عمومی است. بخش بزرگی از درآمدهای مالی ناشی از استفاده از خودرو است که ما آن را می‌شناسیم: هزینه پلاک، مالیات سوخت، بلیت پارکینگ و جریمه‌های رانندگی و غیره. ظهور حمل‌ونقل الکتریکی، این منابع درآمد را که عموماً به جنبه‌های مختلف سیستم حمل‌ونقل یارانه می‌دهد، حذف می‌کند یا به شدت کاهش می‌دهد و پایداری مالی آن را به خطر می‌اندازد. این پژوهش

مطلوب بودن: به این معناست که کسب درآمد از آن محل، موجب ارتقای رویکرد عدالت‌محوری شده و به ساختارهای زیست‌محیطی، کالبدی، اجتماعی و اقتصادی لطمه وارد نکند. این شاخص در چهار زیرشاخص مطلوبیت اقتصادی شهر، مطلوبیت زیست‌محیطی شهر و مطلوبیت کالبدی شهر و مطلوبیت اجتماعی شهر قابل بررسی است. مطلوبیت اقتصادی: در این نوع مطلوبیت، روی آوردن به ساختارهای اقتصادی با در نظر گرفتن معیارهایی مانند افزایش میزان درآمد، کاهش میزان بیکاری در شهر، افزایش بودجه مدیریت شهری، افزایش تعداد پروژه‌های عمرانی در شهر، کاهش میزان رشد تورم و غیره مورد توجه است [۲۳].

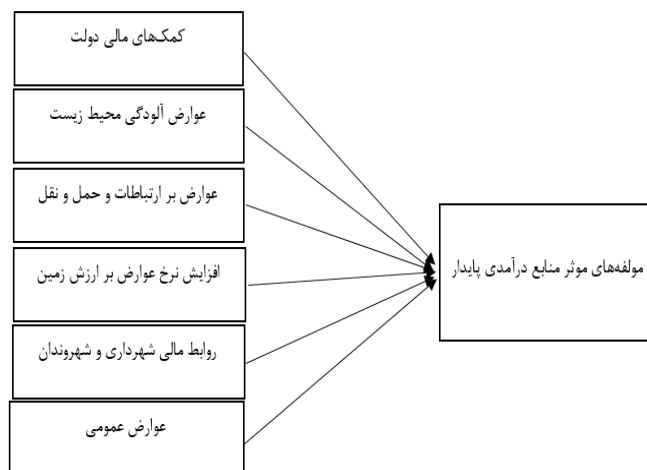
مطلوبیت کالبدی: در این نوع مطلوبیت، روی آوردن به ساختارهای کالبدی با در نظر گرفتن معیارهایی مانند افزایش طول معابر، مساحت پیاده‌روها و کاهش تعداد پهنه‌های بافت فرسوده مورد توجه است [۲۴].

مطلوبیت زیست‌محیطی: در این نوع مطلوبیت، روی آوردن به ساختارهای زیست‌محیطی با در نظر گرفتن معیارهایی مانند دفع صحیح فاضلاب‌ها، کاهش آلودگی، کاهش میزان ضایعات، کاهش مصرف انرژی و غیره مورد توجه است.

مطلوبیت اجتماعی: در این نوع مطلوبیت، اهتمام به ساختارهای اجتماعی با در نظر گرفتن معیارهایی مانند کمک به همبستگی و وفاق اجتماعی، سرمایه اجتماعی، میزان شکاف اجتماعی و مدارای اجتماعی، عدالت اجتماعی و اقتصادی، کیفیت زندگی، امنیت اجتماعی و اخلاق توسعه اجتماعی و غیره مورد توجه است [۲۵].

پژوهش‌های مختلفی در حوزه پژوهش حاضر انجام شده است. در ادامه، به نمونه‌هایی از پژوهش‌های داخلی و خارجی اشاره می‌شود: مددی و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «تحلیل روش‌های تأمین منابع مالی شهرداری تبریز با تأکید بر درآمدهای پایدار» انجام داده‌اند. در این تحقیق با بررسی ارقام درآمدی شهرداری تبریز از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ روند تحولات ۵ ساله درآمدی این کلان‌شهر و مسیر حرکتی آن به سوی پایداری و یا ناپایداری به منظور تدوین الگوی مناسب مدیریت درآمدی شهری مشخص شده است. نتایج نشان داده است از ۴۸ عامل مؤثر بر توسعه پایدار درآمدی شهرداری تبریز ۱۰ عامل زیر با بالاترین امتیاز تأثیرگذاری مستقیم شناسایی شده‌اند: بهره‌گیری از ابزارهای نوین مالی، بهره‌گیری از پتانسیل قانونی موجود، بهره‌گیری از رویکرد مدیریتی مطلوب، بهره‌گیری از سرمایه‌گذاری خارجی، تمرکز بر کسب درآمد از طریق واگذاری، تمرکز بر کسب درآمد از طریق تملک و بهره‌برداری، تمرکز بر کسب درآمد از طریق اجاره‌داری و تمرکز بر کسب درآمد با مشارکت خصوصی [۲۶]. سهرابی و صفری (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «شناسایی و رتبه‌بندی مهم‌ترین روش‌های تأمین درآمدی پایدار شهرداری با استفاده از فنون MCDM مطالعه موردی: شهرداری همدان» انجام داده‌اند. جامعه آماری تحقیق، تعداد ۲۵ نفر از مدیران و خیرگان شهرداری همدان بوده است. نتایج به دست آمده از تکنیک تاپسیس فازی نشان داده است که، عوارض بر ساختمان‌ها و اراضی با

شکل ۱. چارچوب احصاشده از ادبیات برای شناسایی مؤلفه‌های مؤثر منابع درآمدی پایدار

مواد و روش‌ها

جهت‌گیری پژوهش حاضر توسعه‌ای، روش پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) بوده که به صورت میدانی اجرا شده و استراتژی آن نیز روش دلفی است. این پژوهش در سه مرحله انجام شده است: مرحله اول، تحلیل محتوای موضوع پژوهش؛ مرحله دوم، اجرای دلفی در سه دور و مرحله سوم، اجرای آزمون.

در مرحله اول، اغلب کتاب‌ها و مقالات و منابع موجود در کتابخانه‌های چاپی و الکترونیک در حوزه پژوهش بررسی و تحلیل شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها، فیش‌ها و یادداشت‌های بوده‌اند که برای ثبت مؤلفه‌ها و شاخص‌های منابع درآمد شهرداری‌ها از آن‌ها استفاده شده است.

در مرحله دوم، پانل دلفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده است. پانل دلفی در این تحقیق مدیران منتخب اجرایی شهرداری (۸ نفر) و استادان منتخب دانشگاه (۷ نفر) بودند که با مقوله منابع درآمد آشنا بوده‌اند. بنابراین، جامعه آماری روش دلفی در قالب خبرگان علمی (اساتید هیئت علمی دانشگاه در حوزه مدیریت دولتی و مدیران اجرایی شهرداری) انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در مرحله دوم تحقیق (خبرگان دلفی) پرسشنامه بوده است.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در مرحله دوم تحقیق، پرسشنامه بوده است. ابتدا پرسشنامه محقق ساخته حاصل از مطالعات نظری، با مرور ادبیات در موضوع تحقیق در ۶ مؤلفه و ۵۴ شاخص اولیه طراحی شد و در اختیار خبرگان منتخب قرار گرفت. در مجموع از میان پرسشنامه‌های عودت داده شده، ۱۱ پرسشنامه به لحاظ استخراج و تجزیه و تحلیل مناسب تشخیص داده شدند. پس از بررسی و جمع‌بندی نتایج در دور اول دلفی، یازده شاخص (عوارض بر هتل‌ها و مسافرخانه‌ها، عوارض بر ارث، عوارض بر مشاغل (کسب و پیشه)، عوارض بر نوشیدنی‌ها شامل نوشابه‌ها و آب معدنی، عوارض بر غذاهای حاضری، عوارض حق مرغوبیت هنگام احداث

بر اساس ساختار مالی سیستم حمل و نقل در بوئنوس آیرس، با توجه به اثرات توزیعی وضعیت مالی حاصل، مجموعه‌ای از سیاست‌ها و ابزارهایی را ارائه کرده است که می‌توانند به تضمین عدالت حمل و نقل کمک کنند [۲۹]. جاکوبز (۲۰۱۹) در رساله دکتری خود به بررسی «افزایش درآمد دولت محلی: مطالعه موردی شهرداری محلی آمسومو» پرداخته است. در این پژوهش، روش‌های افزایش درآمد شهرداری‌های دولت محلی در کشور آفریقای جنوبی، چالش‌هایی که شهرداری‌های محلی با آن مواجه هستند و رهنمودها در مورد روش‌های به حداکثر رساندن منابع درآمد دولت‌های محلی بررسی شده است. نتایج پژوهش یادشده نشان داده است شهرداری‌ها باید مطمئن شوند که کلیه خدمات ارائه شده (نرخ‌ها، تعرفه‌ها و سایر موارد) صحیح و کامل صادر و به‌موقع بازپرداخت شده‌اند تا بتوانند موجبات اجرای مناسب و کارآمد را فراهم آورند [۳۰].

به منظور دست یافتن به ساختار مناسب تأمین منابع درآمدی شهرداری‌ها، بررسی ساختار درآمدی شهرداری‌ها در کلان‌شهرها می‌تواند همچون راهبر و نقشه مناسبی برای اصلاح و تدوین ساختار بهینه درآمدی استفاده شود. طبق بررسی‌های صورت گرفته در زمینه پیشینه موضوعی پژوهش، تا کنون در مورد شناسایی عوامل مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری در کلان‌شهر اراک پژوهش چندانی صورت نگرفته است. بر این اساس، شناسایی عوامل مؤثر، چگونگی و ترکیب تأمین منابع درآمدی شهرداری‌ها برای ارائه بهینه خدمات شهری مسئله‌ای لازم به نظر می‌رسد.

سؤال‌های تحقیق

- مؤلفه‌های منابع درآمدی پایدار در شهرداری اراک کدام‌اند؟
- شاخص‌های مؤثر در منابع درآمدی پایدار در شهرداری اراک کدام‌اند؟

جدول ۱. گروه خبرگان علمی و سازمانی منتخب

تعداد افراد شناسایی شده	خبرگان اجرایی و متخصصان علمی
۳	مدیران کل شهرداری
۵	معاونان کل شهرداری
۷	استادیاران دانشگاه

جدول ۲. نتایج محاسبات ضریب کندال برای پانل دلفی

دور سوم دلفی	دور دوم دلفی	دور اول دلفی	ضریب توافقی کندال
۰/۷۱۱	۰/۵۰۵	۰/۴۴۱	

دلفی را نشان می‌دهد.

در این پژوهش به منظور افزایش روایی پرسشنامه از نسبت اعتبار محتوا سی‌وی‌آر استفاده شد. اعتبار محتوا به این امر دلالت دارد که آیا شیوه یا ابزار جمع‌آوری داده‌ها به‌خوبی معرف همان محتوایی است که باید اندازه‌گیری شود. در این روش میزان موافقت میان ارزیابان یا داوران در خصوص «مناسب یا اساسی بودن» یک گویه خاص اندازه‌گیری می‌شود. تعداد متخصصان شرکت‌کننده در پژوهش حاضر ۱۵ نفر مرکب از متخصصان دانشگاهی و سازمانی بودند. نظر آن‌ها درباره تک‌تک سؤال‌ها پرسیده شد و سی‌وی‌آر کل ۰/۵۵ به دست آمد. با توجه به اینکه در جدول سی‌وی‌آر برای ۱۵ نفر سی‌وی‌آر بالاتر از ۰/۴۹ ذکر شده و عدد ۰/۵۵ بزرگ‌تر از مقدار یادشده است، بنابراین اعتبار روایی ابزار گردآوری اطلاعات تأیید شد. به منظور بررسی روایی محتوای مقیاس سؤال‌های پرسشنامه، سی‌وی‌آر تمامی سؤال‌ها محاسبه شد و میانگین آن‌ها که به عنوان شاخصی برای تأیید یا عدم تأیید روایی محتوای مقیاس است، ۰/۸۳ به دست آمد که نشان می‌دهد روایی محتوای مقیاس مورد تأیید است. به منظور محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج آلفای کرونباخ برای عوارض عمومی ۰/۸۱۶، عوارض بر ارتباطات و حمل‌ونقل ۰/۹۱۰، کمک‌های مالی دولت ۰/۸۰۵، عوارض آلودگی محیط زیست ۰/۷۵۱، افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین ۰/۷۹۲، روابط مالی شهرداری و شهروندان ۰/۸۱۳ به دست آمده است.

در مرحله سوم پژوهش، جامعه آماری این تحقیق شامل مدیران، معاونان و کارشناسان ارشد شهرداری اراک بوده‌اند. با توجه به محدود بودن جامعه بررسی‌شده به ۱۹۱ نفر اقدام به نمونه‌گیری نشده و پرسشنامه بین تمامی اعضا توزیع شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات این پژوهش از روش تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی در دو نرم‌افزار اسپاس و لیزرل انجام شده است.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ابتدا محقق با مطالعه ادبیات نظری تحقیق و سایر

پارک، فرهنگسرا و غیره از مالکان زمین و ساختمان مجاور، عوارض بر کشتار دام، عوارض بر قراردادهای عوارض بر سفرهای خارجی، عوارض بر قراردادهای بیمه و مالیات بر ارزش افزوده در بخش خدمات به دلیل کسب میانگین کمتر از ۵ در مقیاس لیکرت از دور خارج شدند و ۴۳ شاخص باقی‌مانده به دور دوم راه یافتند. میانگین انحراف معیار در دور اول ۱/۲۴ به دست آمده است. سپس از بررسی و جمع‌بندی در دور دوم دلفی، شش شاخص (پرداخت بهای کلیه معافیت‌های مالیاتی مصوب توسط دولت، کمک از برخی وزارتخانه‌ها مانند وزارت راه و ترابری، کشاورزی و فرهنگ به شهرداری با هدف خاص، آمادگی در برابر وقایع غیرمترقبه، احداث پارکینگ‌های طبقاتی و توسعه مترو) به دلیل کسب میانگین کمتر از ۵ در مقیاس لیکرت از دور خارج شدند و ۳۸ شاخص باقی‌مانده به دور سوم راه یافتند. در این مرحله میانگین تمامی شاخص‌ها با استفاده از مقیاس لیکرت بالای ۵ بوده است. به این معنا که از نظر خبرگان پژوهش، همه شاخص‌ها تأثیرگذار هستند و بنابراین باید در طراحی پرسشنامه جامعه آماری مد نظر قرار داده شوند. همچنین، در این دور میانگین انحراف معیار به ۰/۴۸ در دور سوم کاهش یافت. بنابراین، در این پژوهش اجرای دلفی در مرحله سوم پایان یافته است.

در مراحل دلفی شاخص‌هایی که دارای میانگین کمتر از ۳ باشد و یا اینکه مقدار آماره تی برای آن‌ها درون بازه بحرانی شده باشد (مقدار سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ شده باشد) از هر دور حذف می‌شوند و در دور بعدی وارد نمی‌شوند و شاخص‌هایی که دارای مقادیر میانگین بالاتر از ۳ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ باشند، باقی می‌مانند. در پژوهش حاضر اجرای دلفی در مرحله سوم پایان یافته و سؤال‌ها برای آزمون در جامعه نمونه در ۶ مؤلفه و ۳۸ شاخص طبقه‌بندی شده است.

برای تعیین میزان اتفاق نظر میان اعضای پانل دلفی از ضریب همبستگی کندال استفاده شده است. ضریب کندال نشان می‌دهد افرادی که چند مقوله را بر اساس اهمیت آن‌ها مرتب کرده‌اند، معیارهای مشابهی برای قضاوت درباره اهمیت هر یک از مقوله‌ها به کار می‌برند و از این لحاظ با یکدیگر اتفاق نظر دارند. جدول ۲ نتایج محاسبات ضریب کندال سه دور

شناسایی عوامل مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری اراک

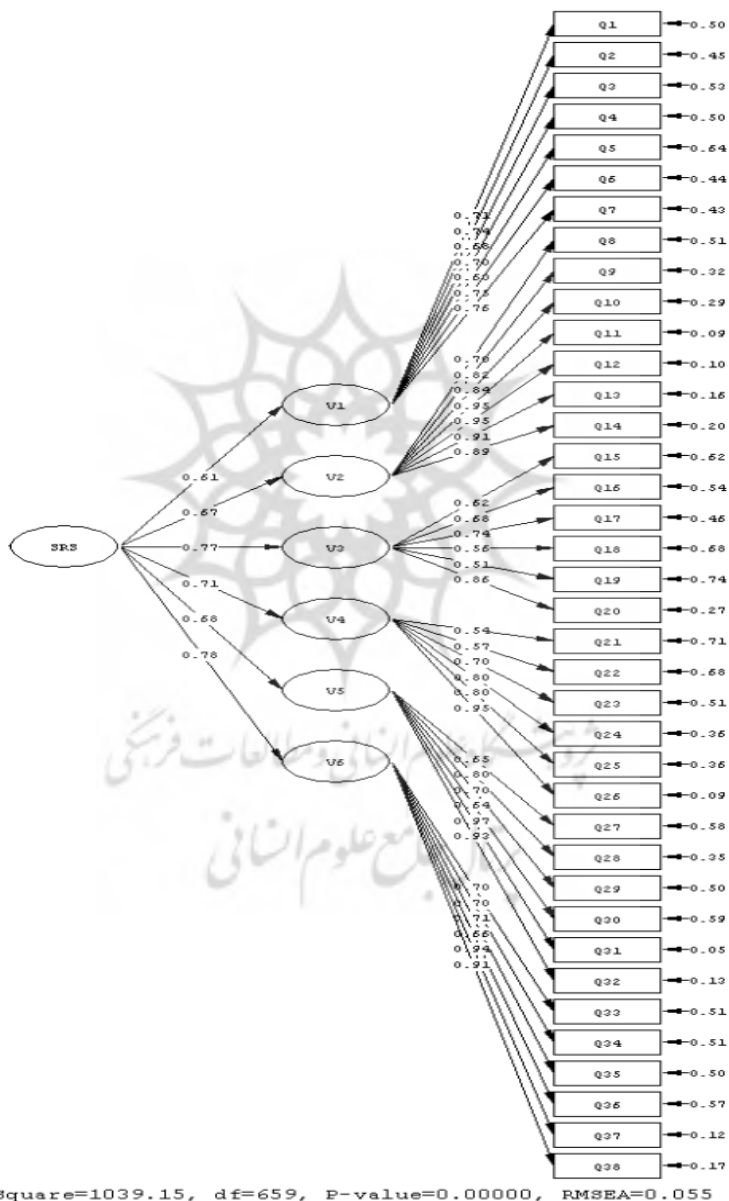
جدول ۳. الگوی کیفی منابع درآمد پایدار بر اساس مبانی نظری

مؤلفه	شاخص	
عوارض عمومی	۱. عوارض بابت تئاتر، سینما و غیره (شعبانی، ۱۳۹۲)	
	۲. عوارض بر تأیید اسناد و مدارک (شعبانی، ۱۳۹۲)	
	۳. عوارض بر تولیدات معدنی (دیاریان و وجدانی، ۱۳۹۰)	
	۴. عوارض بر درآمد مهندسیین ناظر ساختمان (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳؛ بلوکی، ۲۰۱۵)	
	۵. عوارض بر درآمد یا حقوق و دستمزد ساکنان شهر (دیاریان و وجدانی، ۱۳۹۰)	
	۶. عوارض بر معاملات بنگاه‌های اقتصادی (دیاریان و وجدانی، ۱۳۹۰)	
	۷. عوارض بر پایی غرفه‌ها در بازارهای شهری و نمایشگاه‌ها (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۸. عوارض بزرگراه‌ها و جاده‌ها (بلوکی، ۲۰۱۵)	
	۹. عوارض بر دارایی‌ها مانند وسایل نقلیه، ماشین‌آلات و غیره (بصیری و اکبری، ۱۳۸۹)	
	۱۰. دریافت حق پارک در پارکینگ شهرداری (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳)	
عوارض بر ارتباطات و حمل‌ونقل	۱۱. دریافت اجاره‌بهای شبکه جامع دکل‌ها و آنتن‌ها (بلوکی، ۲۰۱۵؛ شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۱۲. دریافت عوارض اتومبیل و وسایل نقلیه (بصیری و اکبری، ۱۳۸۹)	
	۱۳. عوارض یا مالیات بابت استفاده از خدمات ویژه شهری (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۱۴. عوارض بر آگهی‌ها و نصب تابلوهای تبلیغاتی بر دیوارها و وسایل نقلیه (بصیری و اکبری، ۱۳۸۹)	
	۱۵. کمک بلاعوض دولت متناسب با میزان افزایش تورم (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۱۶. کمک دولت براساس سرانه جمعیت شهری (کریمی، ۱۳۹۰)	
	۱۷. کمک مالی دولت به شهرداری برای برگزاری انتخابات (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳)	
	کمک‌های مالی دولت	۱۸. مالیات‌گیری مشترک (کلیه مالیات‌هایی که توسط دولت اخذ می‌شود، درصدی نیز به عنوان سهم شهرداری محل به مالیات دولت اضافه شود) (شرزهای، ۱۳۹۰)
		۱۹. کمک‌های بلاعوض دولت متناسب با نیاز جدید پروژه‌های عمرانی شهر (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳)
		۲۰. دسترسی به بازارهای مالی و پولی و تأمین مالی (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳)
۲۱. عوارض بر سوخت (بنزین، نفت و غیره) (شعبانی، ۱۳۹۲)		
۲۲. عوارض آب، برق و تلفن (شعبانی، ۱۳۹۲)		
۲۳. دریافت هزینه‌های جمع‌آوری پسماندهای شهری (کریمی، ۱۳۹۰)		
۲۴. محیط زیست شهری (بلوکی، ۲۰۱۵)		
۲۵. عوارض بابت ایجاد پسماند در ساختمان‌های تجاری، رستوران‌ها، بازارهای میوه و تره‌بار، بیمارستان‌ها و غیره (شرزهای، ۱۳۹۰)		
۲۶. عوارض بابت تأثیر سوء برخی ساختمان‌ها مانند ساختمان‌های تجاری بر ترافیک شهری (شرزهای، ۱۳۹۰)		
۲۷. تعیین قیمت‌های واقعی و به‌روز زمین، برای گرفتن عوارض بر ارزش زمین (منتظری و خدایی، ۱۳۹۱)		
افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین	۲۸. درآمد ناشی از عوارض ساخت‌وساز، مازاد تراکم و تخلقات و جرایم ساختمانی و شهری (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۲۹. عوارض بر نگهداری زمین و مسکن بدون استفاده (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۳۰. عوارض بر ارزش ساختمان (منتظری و خدایی، ۱۳۹۱)	
	۳۱. عوارض بر ارث (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۳۲. عوارض بر عمران اراضی شهر (عوارضی که در اراک در حریم شهر گرفته می‌شود) (دیاریان و وجدانی، ۱۳۹۰)	
	۳۳. کمک‌های داوطلبانه شهروندان و سازمان‌های خیریه به شهرداری (شرزهای، ۱۳۹۰)	
	۳۴. مشارکت بخش غیردولتی (مشارکت عمومی و خصوصی) برای تأمین مالی پروژه‌های انتفاعی شهری (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳)	
	روابط مالی شهرداری و شهروندان	۳۵. عوارض نقل و انتقال زمین، اموال، و املاک (بصیری و اکبری، ۱۳۸۹)
		۳۶. اجاره‌بهای تأسیسات و مستغلات شهرداری (بلوکی، ۲۰۱۵)
		۳۷. عوارض بر پارکینگ‌های خصوصی (کریمی، ۱۳۹۰)
۳۸. تأمین و راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری برای افزایش نقدینگی (دانش جعفری و همکاران، ۱۳۹۳)		

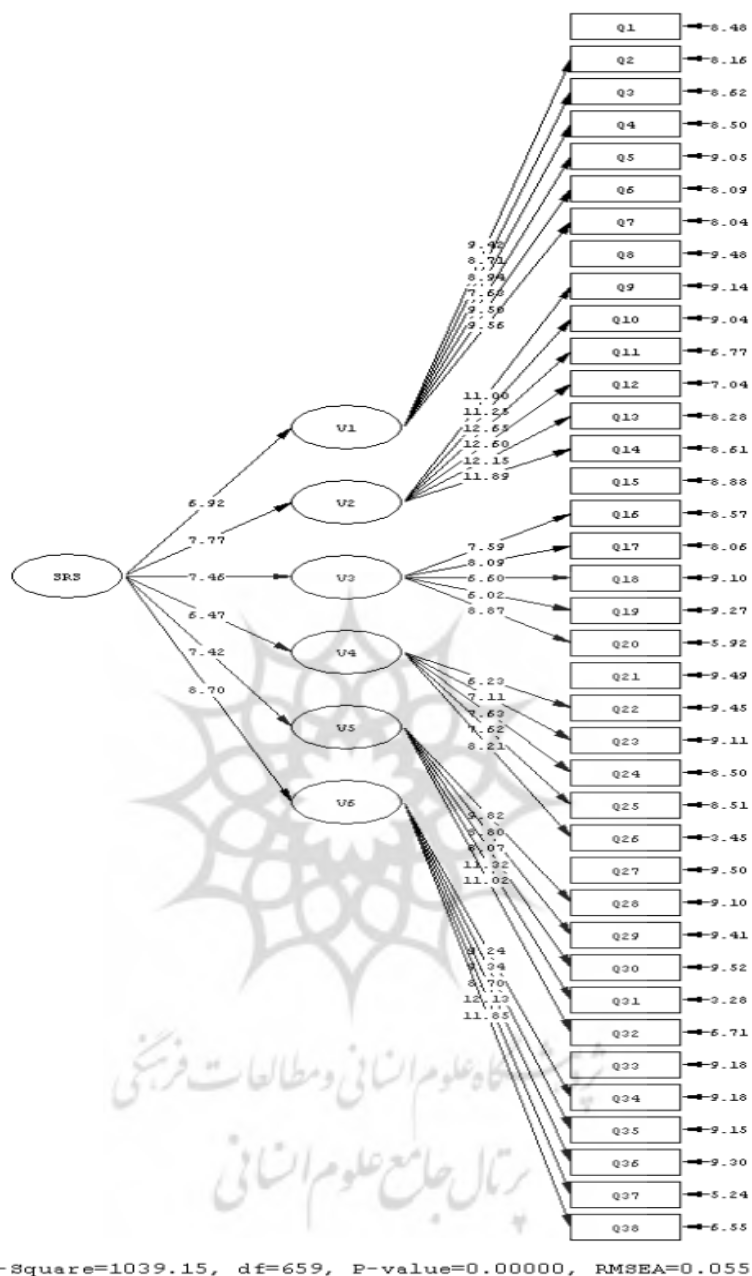

جدول ۴. میزان اثرگذاری مؤلفه‌های پژوهش

رتبه	نتیجه	آماره t	بار عاملی	مؤلفه‌های مؤثر منابع درآمدی پایدار
۶	تأیید	۶/۹۲	۰/۶۱	عوارض عمومی
۵	تأیید	۷/۷۷	۰/۶۷	عوارض بر ارتباطات و حمل‌ونقل
۲	تأیید	۷/۴۶	۰/۷۷	کمک‌های مالی دولت
۳	تأیید	۶/۴۷	۰/۷۱	عوارض آلودگی محیط زیست
۴	تأیید	۷/۴۲	۰/۶۸	افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین
۱	تأیید	۸/۷۰	۰/۷۸	روابط مالی شهرداری و شهروندان

شکل ۲. ضرایب استاندارد تحلیل عاملی مرتبه دوم

شکل ۳. ضرایب تی تحلیل عاملی مرتبه دوم

تحلیل عاملی مرتبه دوم در تحلیل عاملی مرتبه دوم همان‌طور که در جدول ۴ مشخص است، ضریب تی برای تمامی مؤلفه‌های مطرح‌شده در بازه بی‌معنا $+1/96$ و $-1/96$ قرار ندارد و از سوی دیگر، ضریب مسیر تمامی مؤلفه‌های مطرح‌شده مثبت است. از این‌رو، می‌توان نتیجه گرفت که شش مؤلفه

پژوهش‌های این حوزه اقدام به شناسایی عوامل مؤثر کرده است و در مرحله دوم عوامل شناسایی‌شده در قالب پرسشنامه‌ای در اختیار خبرگان (برای تأیید مؤلفه‌ها و شاخص‌ها) قرار داده شد. در مرحله سوم الگوی کیفی منابع درآمدی پایدار در شهرداری‌ها در ۶ مؤلفه و ۳۸ شاخص دسته‌بندی شد (جدول ۳).

(عوارض عمومی، عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل، کمک‌های مالی دولت، عوارض آلودگی محیط زیست، افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین، و روابط مالی شهرداری و شهروندان) به عنوان مؤلفه‌های مؤثر در منابع درآمدی پایدار در شهرداری‌ها اراک هستند.

نتایج جدول ۴ نشان داد از میان مؤلفه‌های شش‌گانه منابع درآمدی پایدار، مؤلفه مربوط به روابط مالی شهرداری و شهروندان با ضریب تأثیر (بار عاملی) ۰/۷۸ اثرگذارترین مؤلفه است. پس از آن مؤلفه کمک‌های مالی دولت با ضریب تأثیر (بار عاملی) ۰/۷۷ در رتبه دوم، مؤلفه عوارض آلودگی محیط زیست با ضریب تأثیر (بار عاملی) ۰/۷۱ در رتبه سوم، مؤلفه افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین با ضریب تأثیر (بار عاملی) ۰/۶۸ در رتبه چهارم، مؤلفه عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل با ضریب تأثیر (بار عاملی) ۰/۶۷ در رتبه پنجم و عوارض عمومی با ضریب تأثیر (بار عاملی) ۰/۶۱ در رتبه ششم جای گرفته‌اند.

همان‌طور که در شکل بالا مشخص است، نتایج نشان می‌دهد در تحلیل عاملی مرحله دوم ضریب تی برای تمامی شاخص‌های مطرح‌شده در بازه بی‌معنا (۱/۹۶+ و ۱/۹۶-) قرار ندارد و از سوی دیگر، ضریب مسیر تمامی شاخص‌های مطرح‌شده مثبت است. از این‌رو، می‌توان نتیجه گرفت که شش شاخص (عوارض عمومی، عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل، کمک‌های مالی دولت، عوارض آلودگی محیط زیست، افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین، و روابط مالی شهرداری و شهروندان) به عنوان شاخص‌های مؤثر بر منابع درآمدی پایدار در شهرداری‌ها اراک هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی از پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر تأمین منابع درآمدی پایدار شهرداری اراک بوده است. نتایج این پژوهش نشان داده است که شش مؤلفه شامل عوارض عمومی، عوارض بر ارتباطات و حمل و نقل، کمک‌های مالی دولت، عوارض آلودگی محیط زیست، افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین، روابط مالی شهرداری و شهروندان عامل‌های معنادار مدل بوده‌اند که به عنوان مؤلفه‌های منابع درآمدی پایدار در شهرداری اراک معرفی شده‌اند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج مطالعات انجام‌شده در کلان‌شهرها از جمله مطالعات حسن‌زاده و خسروشاهی (۱۳۸۷)، دانش جعفری و همکاران (۱۳۹۳)، نصرآصفهانی و همکاران (۱۳۸۹)، اکبری و مؤذن جمشیدی (۱۳۹۲) و قربانی و عظیمی (۱۳۹۳) هم‌سو بوده است.

یکی از اهداف توسعه شهری پایدار، آماده‌سازی امکانات عادلانه زندگی برای مردم در هر جامعه‌ای است، شهرداری‌ها با داشتن درآمدهای پایدار، می‌توانند قدم‌های پرشتاب‌تری برای توسعه شهری پایدار بردارند. درآمدهای پایدار، زیرساخت اولیه و اصلی در توسعه شهری محسوب می‌شوند. کسب درآمد از منابع پایدار طی زمان موجب تقویت شهرداری می‌شود و باعث می‌شود شهرداری نقش فعال‌تری در محیط شهری ایفا کند و سیستم پاسخ‌گویی مناسب‌تری به نیازهای شهروندان در جامعه و محیط شهری داشته باشد. بنابراین، دست یافتن به الگوی پایدار مالی

برای تأمین هزینه‌های جاری و عمرانی شهر، از مهم‌ترین عوامل پایدار شهری است که امکان سرمایه‌گذاری در نظام زیرساخت توسعه شهرها را مهیا می‌کند. امروزه شهرداری‌ها به عنوان دولت‌های محلی، مسئولیت ارائه خدمات عمومی در شهرها را به عهده دارند و دولت‌های مرکزی با دادن اختیارات مالی افزون‌تر به آن‌ها، به سمت کاهش تمرکزگرایی و افزایش کارایی در حکمرانی در حرکت هستند. وظیفه شهرداری، به عنوان یک سازمان محلی مسئول اداره امور شهر و مدیریت مالی شهر است که آن را از طریق اعمال روش‌ها و سازوکارهای توسعه اقتصادی و گسترش سرمایه‌گذاری شهری به عهده دارد. با وجود اینکه در سال‌های اخیر درآمد شهرداری‌ها از طریق دریافت عوارض گوناگون و منابع مختلف دیگر رشد چشمگیری داشته است؛ اما در مقابل هزینه‌های آن‌ها نیز افزایش یافته است. بنابراین، متعادل‌سازی هزینه‌های شهرداری نگرانی اصلی مدیران و برنامه‌ریزان در امور شهری است. بررسی‌ها در کشورهای توسعه‌یافته نشان داده است ۵۰ درصد درآمد پایدار شهرداری‌ها از طریق اجاره سهم شهرداری از پروژه‌های مشارکتی تأمین می‌شود؛ به علاوه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و عمومی در حوزه خدمات شهرداری‌ها و دولت محلی در بسیاری از شهرها رونق بیشتری پیدا کرده است. استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و عمومی در گروهی شناخت پژوهشگران اقتصادی و مدیران شهری با مزایای مثبت به‌دست‌آمده از سرمایه‌گذاری در تولیدات مربوط به خدمات شهری و مشارکت طرح‌های سرمایه‌گذاری در حوزه مدیریت شهری است. بنابراین، در ایجاد درآمدهای پایدار بهتر است نسبت به جذب سرمایه‌گذار و رونق کسب و کار بازار اقدام شود. مشارکت بخش خصوصی در اجرای پروژه‌های کلان‌شهری برای ایجاد اماکن توریستی و تفریحی، سینما، واحدهای تجاری-خدماتی و هتل‌ها می‌تواند ضمن کمک به توسعه شهری، شهرداری‌ها را در به انجام رساندن اهداف توسعه شهری توانمندتر کند.

- با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادهایی به قرار زیر ارائه می‌شود:
- پیشنهاد می‌شود برای ایجاد پایدار درآمد شهرداری، عوارض از بابت ایجاد پسماند در ساختمان‌های تجاری، رستوران‌ها، بازارهای میوه و تره‌بار و بیمارستان‌ها دریافت شود.
  - پیشنهاد می‌شود شهرداری‌ها بر امکان‌سنجی اجرای پروژه‌های مرتبط با محیط زیست شهری متمرکز شوند.
  - پیشنهاد می‌شود زمین‌های وقف به زمین‌های قابل کاربرد تبدیل شوند و از اراضی و فضاهای در اختیار شهرداری استفاده مناسب صورت گیرد.
  - پیشنهاد می‌شود شهرداری پروژه‌های عمرانی و خدماتی را به صورت امانی انجام دهد و در جهت کاهش هزینه‌ها اقدام کند.
  - پیشنهاد می‌شود تهیه، تولید و آماده‌سازی مصالح مورد نیاز پروژه‌های عمرانی در شهرها مانند شن، ماسه، آسفالت، جدول‌ها و سنگ‌فرش‌ها توسط مراکز تولیدی که وابسته به شهرداری‌ها هستند، انجام پذیرد. همچنین، شهرداری‌ها از طریق احداث کارخانه‌ها تولیدی متناسب با وظایف شهرداری و ارسال تولیدات به ارگان‌های درخواست‌کننده به

- [2] Mesgari S, Naimi Sadigh A, Abdolshah M. Investigating the factors affecting the income of municipalities and providing appropriate strategies for sustainable revenue. *GeoRes*. 33 ;2018 89-73: (2). [In Pesrian]
- [3] Ghanbari, A., Mousavi, M., Saied Abadi, R., Bagheri Kashkoli, A., Hoseini Amini, H. Strategies of Enabling Municipality's Income Enhancement In Small Cities (Case Study: Zarch). *Geography and Environmental Planning*, 58-41 : (2)22 ;2011. [In Pesrian]
- [4] Mohebbi F, Molavi Bistooni Sh, Mostafavi Sabet. S.A, Badri M.H. Bolooki A. Improving Urban Management in Small Cities through Evaluation of Municipality's Sustainable Revenue Sources (Case Study: in Iran). *Applied Environmental and Biological Sciences*, 12)5 2015), 245-241. [In Pesrian]
- [5] Asadpuor A. Analysis of stable income urban municipalities with a sustainable development approach Case Study in Bandar Abbas Urban Management, 112 - 97 , (46)16 2017. [in Pesrian]
- [6] Khmel V, Zhao S. Arrangement of financing for highway infrastructure projects under the conditions of Public-Private Partnership, IATSS Research, Article In Press, Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/j.iatssr.2015.05.002>.
- [7] Zyari K A, Mahdi A, Mahdian Bahnamiri M. Study and identifying of financial resources and strategies for sustainable income for municipalities A case study municipality of Mahabad city, 124-107, (31)11 2013. [In Pesrian]
- [8] Chetan V, Hitesh V. Creative Financing of Urban Infrastructure In India Through Market based Financing and Public Private Partnership Options. University of Toronto, new Delhi National Institute of Public Finance and Policy new Delhi, 2011, No.7-3.
- [9] Navarro A.M, Llanto G.M. Financing Infrastructure in the Philippines: Fiscal Landscape and Resources Mobilization, Discussion Paper Series, 01, Philippine Institute for Development Studies, 2014.
- [10] Antón A, Boyd E, Alejandra I, María E. Universal social insurance for Mexico: Modeling of a financing scheme. *Economic Modelling* 850-838 :52, 2016.
- [11] Wong C P-W, Bird R M. China's Fiscal System: A Work in Progress, University of Washington and University of Toronto, 2006.
- [12] Mohanty P.K, Mirsa B.M, Goyal R. Jeromi P.D. Municipal Finance In India: An assessmen, Department of Economic Analysis and Policy Reserve Bank of India Mumbai, Development Research Group, 2007, No 26.
- [13] Akhundi F. The role of municipal revenue sustainability in achieving urban development goals, *Economy of the city*, 2012 73-70, (16). [In Pesrian]
- [14] Hashemi M, Mazlumi M. Strategies to achieve the desired income system of metropolises with the orientation of achieving sustainable urban development, *Proceedings of the Fifth Conference on Municipal Finance, Problems and Solutions (with the approach of resistance economy)*, 2011. Tehran. [In Pesrian]
- [15] Yeganegi Dastgerdi V. A look at the role of urban development agencies in financing municipalities. *City Economy*. : (12) ;2011 58-47. [In Pesrian]
- [16] Akbari Nasab Y, Fatahi S. Municipalities and revenue generation challenges. 2016. Karaj. [In Pesrian]
- [17] Andalib A, Sabet Ghadam M. The role of sustainable urban development revenues in spatial-physical planning. *City*

کسب درآمد مبادرت کنند.

• پیشنهاد می‌شود شهرداری‌ها، گسترش نظام تاکسیرانی در سطح شهر را در جهت ایجاد درآمدهایی مانند عوارض پروانه تاکسیرانی بررسی کنند.

• پیشنهاد می‌شود به موضوع مشارکت و جلب مشارکت‌های عمومی و بخش خصوصی توجه خاصی شود. فروش اوراق مشارکت که به وسیله آن پول‌های مردم جمع‌آوری و در طرح‌های مختلف هزینه می‌شود، یکی از ابزارهای تأمین مالی شهرداری است.

• پیشنهاد می‌شود برای رفع مشکل سرمایه‌گذاری اندک بخش‌های خصوصی در فعالیت‌های اقتصادی و درآمدزا اقداماتی صورت گیرد؛ مثلاً برگزاری همایش‌ها و نشست‌های تخصصی منطقه‌ای و ملی و جذب منابع مالی.

• پیشنهاد می‌شود نظر به اینکه زندگی شهری به سمت هوشمندسازی حرکت می‌کنند، سرمایه‌گذاری در حوزه‌های نرم‌افزاری و فناوری‌های جدید و به‌روز شهری صورت گیرد.

• پیشنهاد می‌شود سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات تفریحی در مناطق مستعد و طبیعی صورت گیرد. این شکل از سرمایه‌گذاری به دلیل تناسب موضوع با فعالیت شهرداری‌ها می‌تواند یکی از ابزارهای تأمین مالی شهرداری باشد.

• پیشنهاد می‌شود شهرداری‌ها برای تولید انبوه گل، گیاه، نهال، گیاهان گلخانه‌ای و خدمات فضای سبز و فروش آن‌ها با توجه به اقلیم و آب‌وهوای منطقه استفاده کنند.

• پیشنهاد می‌شود به جای فروش املاک و مستغلات، استفاده صحیح از املاک در راستای افزایش درآمدهای مستمر شهرداری صورت گیرد.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول (حمیده عباسی) ۴۰ درصد در نگارش و تبیین، نویسنده دوم (رسول صریحی) ۲۰ درصد در جمع‌آوری اطلاعات، نویسنده سوم (عباس شاه‌آبادی فراهانی) ۲۰ درصد در تجزیه و تحلیل و نویسنده چهارم (محمدحسین عباسی) ۲۰ درصد در نتایج و بحث مشارکت نموده‌اند.

تشکر و قدردانی

موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.

تعارض منافع

این مقاله فاقد تعارض منافع است.

منابع

- [1] Boor N. Identifying the financial resources of municipalities and the feasibility of providing sustainable urban revenues, as in the case of Noshahr. Master Thesis. 2011; Islamic Azad University Tehran Branch. [In Pesrian]

- [24] Maleki S, Damanbagh S. Evaluation of sustainable development indexes with emphasis on physical and social indexes and urban services (A case study of Ahvaz city). *Urban Structure and Function Studies*, 54-29 :(3)1 ;2013. [In Pesrian]
- [25] Azad Armaki T, Mobaraki M, Shahbazi Z. Investigation and Identification of Social Development Applied Indicators (Using the Delphi technique). *scds*. 30-7: (1) 1 ;2012.[In Pesrian]
- [26] Madadi A, Norouzi Sani P, Hosseinzadeh Dalir K. Analysis of financing methods of Tabriz Municipality with emphasis on sustainable revenues. *New Attitudes in Human Geography*. 368-346 :(4) 12 ;2020. [In Pesrian]
- [27] Sohrabi R, Safari A. Identification and ranking of the most important methods of stable incoming procurement of municipal by using MCDM techniques (Case study: Hamadan Municipality). *Urban Economics*, 110-91 :(2)4 ;2019. [In Pesrian]
- [28] Gross M, Wolny-Kucińska A. Public real estate resource—A burden or a source of income? A study of municipal land management in Poland. *Land Use Policy*. 2021 Jul 106:105447;1.
- [29] Blas F, Giacobone G, Massin T, Rodriguez Touróna F. Impacts of vehicle automation in public revenues and transport equity. Economic challenges and policy paths for Buenos Aires, *Research in Transportation Business & Management*, Available online 29 September 100566, 2020.
- [30] Jacobs N.P. Local government revenue enhancement: a case study of Umsobomvu Local Municipality (Doctoral dissertation, Stellenbosch: Stellenbosch University), 2019.
- Identity.98-85 :(5) 3 ;2009.[In Pesrian]
- [18] Montazeri R, Khodae Z. The role of sustainable financial resources in municipal revenue sources, city economy. ;2012 26-39 :(13).[In Pesrian]
- [19] Dirie I. Municipal finance: Innovative resourcing for municipal infrastructure and service provision. In A report prepared for commonwealth local government forum in cooperation with ComHabitat.2005.
- [20] Lalehpour M. Explaining the relationship between Tehran's urban financial management system and its physical-spatial organization. *Urban management studies*. 17-29 :(19) 6 ;2014. [In Pesrian]
- [21] Access Economics. A Review of the Financial Sustainability of Local Government in Tasmania. A Report for the Local Government Association of Tasmania by Access Economic Pty Limited, 2007.
- [22] General Office of Recognition and Revenue Collection of Tehran Municipality. Comprehensive plan of sustainable revenues and other financial resources of Tehran Municipality. Resolution of the sixty-fourth, sixty-sixth and sixty-eighth official and extraordinary public sessions of the Islamic Council of the city. Tehran.[In Pesrian]
- [23] Sepahvand, R, Arefnejad, M. Prioritization of indicators of urban permanent development with a group Analytic hierarchy process: A case study in Isfahan city. *Urban Structure and Function Studies*, 59-43 :(1)1 ;2013.[In Pesrian]

